CAPITOLUL 1

Cum să procedezi atunci când sentimentele împiedică procesul de învățare

Amintirea profesorilor mei – atât a celor pe care i-am iubit, cât și a celor pe care i-am urât – a fost ceea ce m-a determinat să devin și eu cadru didactic.

Aveam în minte o listă lungă cu toate răutățile pe care nu voiam să le spun sau să le fac vreodată elevilor, precum și o imagine clară despre cât de răbdătoare și de înțelegătoare urma să fiu. Pe toată durata cursurilor de pedagogie din colegiu, am rămas fidelă convingerii că puteam să le predau lecții celor mici, într-un mod care să îi facă să dorească să învețe.

Prima mea zi de profesoară „adevărată" a fost un șoc pentru mine. Cu toate planurile și pregătirile mele, eram absolut nepregătită pentru cei 32 de elevi din clasa a șasea. 32 de puștani și puștance, toți gălăgioși, energici, cu dorințe și pretenții puternice. Cu mult înainte de prânz, au început primele semne de nemulțumire: „Cine mi-a furat creionul?!"… „Dă-te la o parte din fața mea!"… „Gura! Vreau să aud ce spune profesoara!"

M-am prefăcut că nu aud și mi-am văzut de lecție mai departe, dar izbucnirile au continuat: „De ce trebuie să stau lângă el?"… „Nu înțeleg ce ne pune să facem"… „Mi-a tras un pumn!"… „Ea a dat prima!"

Și mie a început să îmi bubuie capul. Gălăgia din clasă a continuat să crească. Mi-au pierit de pe buze cuvintele „răbdare și înțelegere“. Clasa aceasta avea nevoie de un profesor care să preia conducerea și să o stăpânească. M-am auzit rostind:

„Încetează imediat. Nu ți-a furat nimeni creionul.“

„Trebuie să stai lângă el, fiindcă așa am spus eu.“

„Puțin îmi pasă cine a dat primul. Vreau să isprăviți. E clar? Acum!“

„Cum adică nu înțelegi? Tocmai v-am explicat.“

„Nu-mi vine să cred că poate exista o asemenea clasă. Vă purtați de parcă ați fi în clasa întâi. Vă rog să vă potoliți!“

Un băiat m-a ignorat. S-a ridicat din bancă, s-a dus să-și ascută creionul și l-a ascuțit până n-a mai rămas din acesta decât un ciot. Pe un ton cât mai ferm cu putință, am ordonat:

— Ajunge! Treci imediat la locul tău!

— Degeaba, nu-mi spune mie nimeni ce să fac, a zis el.

— Discutăm despre asta după ore.

— Nu pot să rămân peste program. Pierd autobuzul.

— Atunci, va trebui să îi chem la școală pe părinții tăi, pentru a lămuri această problemă.

— Nu puteți să-i chemați. N-avem telefon.

Pe la ora 3, eram epuizată. Copiii s-au năpustit afară din clasă și s-au împrăștiat pe străzi. Treaba lor. Să facă ce vor. După ore, răspundeau părinții lor de ei. Eu îmi terminasem programul.

Prăbușită pe scaun, mă holbam lung la băncile goale. Ce n-a fost bine? De ce n-au vrut să fie atenți? Cum era necesar să procedez, astfel încât să mă fac ascultată de către acești puștani?

Pe toată durata primelor luni de profesorat, modelul a fost același. Porneam în fiecare dimineață plină de mari speranțe, și mă întorceam acasă în fiecare după-amiază copleșită de corvoada și plictisul de a fi nevoită să-mi târăsc clasa prin

programa impusă. Însă mai rău decât toate era faptul că deveneam așa cum nu am vrut niciodată să fiu ca profesoară: nervoasă, autoritară și disprețuitoare. Iar elevii mei se făceau și ei tot mai urâcioși și mai obraznici. Pe parcursul întregului trimestru, m-am întrebat nu o dată cât mai puteam rezista așa.

Jane Davis, profesoara de la clasa alăturată, mi-a sărit în ajutor. În ziua în care i-am destăinuit tot ce aveam pe suflet, a venit la mine în clasă și mi-a dat un exemplar jerpelit din cartea *Cum să vorbim copiilor dacă vrem să ne asculte și cum să-i ascultăm pentru ca ei să ne vorbească.*

— Nu știu dacă îți va fi de folos, mi-a zis ea, dar metodele din această carte m-au salvat de la nebunie, cu copiii mei, acasă. Și, în mod cert, au dat roade și în clasă!

I-am mulțumit, am pus cartea în servietă, apoi am uitat complet de ea. O săptămână mai târziu, zăceam la pat, din cauza unei răceli. Fără chef, am luat cartea și am deschis-o. Mi-au sărit în ochi cuvintele scrise cu litere cursive pe prima pagină.

Există o legătură directă între ceea ce simt copiii și felul în care se comportă.
Atunci când ceea ce simt e corect, se poartă corect.
Cum să-i ajutăm să simtă corect?
Acceptându-le sentimentele!

Am pus capul pe pernă și am închis ochii. Oare eu acceptam sentimentele elevilor mei? Mi-am adus aminte de câteva dintre schimburile de replici pe care le avusesem cu copiii, în acea săptămână:

Elev: Nu pot să scriu.

Eu: Nu-i adevărat.

Elev: Nu-mi vine nicio idee despre ce să scriu.

Eu: Ba o să-ți vină, dacă încetezi să te mai vaiți și te apuci să scrii.

Elev: Urăsc istoria. Ce mă interesează pe mine ce s-a întâmplat în urmă cu 100 de ani?

Eu: Ba trebuie să te intereseze. E important să cunoști istoria țării tale.

Elev: E plictisitor.

Eu: Nu-i adevărat, nu e! Dacă ai fi atent, ai constata cât e de interesant.

Ce ironie! Eu eram cea care îi tot bătea la cap pe copii cu dreptul fiecărui individ de a avea opiniile și sentimentele lui. Cu toate acestea, în practică, ori de câte ori cei mici își exprimau sentimentele, eu îi respingeam. Mă contraziceam cu ei. Mesajul meu subînțeles era: „Nu e bine să simți ceea ce simți. Trebuie să mă asculți pe mine."

M-am așezat în capul oaselor pe pat și am încercat să îmi amintesc. Profesorii mei îmi făcuseră, oare, și mie la fel? S-a întâmplat la un moment dat ceva de acest fel, în liceu, atunci când eram supărată, fiindcă luasem prima mea notă proastă, iar profesorul de matematică a încercat să mă îmbărbăteze: „Nu ai de ce să fii necăjită, Liz. Nu înseamnă că nu ești bună la geometrie. Doar că nu ți-ai dat silința. Trebuie să te decizi să o faci. Necazul cu tine e că *nu ai o atitudine bună*."

Probabil că avea dreptate; știam că îmi voia binele, dar cuvintele lui m-au făcut să mă simt proastă și inutilă. La un moment dat, am încetat să mai ascult ce spune, urmărind cum i se mișca mustața în sus și în jos și așteptând să termine, pentru a putea scăpa de el. Oare tot așa simt și elevii mei față de mine?

În următoarele câteva săptămâni, am încercat să reacționez cu mai multă sensibilitate la sentimentele elevilor mei, să le răspund corect:

„Nu e ușor să alegi subiectul despre care vrei să scrii."

„Am aflat părerea ta despre istorie. Te întrebi pe cine poate interesa ce s-a întâmplat cu atât timp în urmă."

Și a fost de folos. Am observat imediat că școlarii mei au remarcat schimbarea. Încuviințau din cap, mă priveau drept în ochi și îmi spuneau mai multe. Până când, într-o bună zi, Alex a declarat: „N-am chef să mă duc la sport și nimeni nu mă poate obliga să o fac!" Atât mi-a trebuit. N-am mai șovăit nicio clipă. Pe un ton glacial, i-am răspuns: „Ba *ai să te duci* la sport, fiindcă altminteri vei merge la cancelarie!"

De ce, oare, era atât de greu să accept sentimentele și părerile copiilor? La masa de prânz, am repetat aceeași întrebare cu voce tare și i-am povestit prietenei mele, Jane, și celorlalți colegi de la masă ce citisem și la ce mă gândisem.

Maria Estes, care făcea voluntariat în sprijinul părinților, a sărit în apărarea profesorilor:

— Atâția copii trebuie instruiți, a zis ea, și sunt atâtea cunoștințe pe care trebuie să le predai! Cum să mai ai timp, atunci, să îți faci griji pentru fiecare vorbă neînsemnată?!

Jane părea să fi căzut pe gânduri.

— Poate dacă adulții din viața noastră ar fi avut puțină grijă de vorbele *lor*, n-am fi ajuns azi să fim nevoiți să ne dezvățăm de atâtea lucruri, a zis ea. Hai să fim obiectivi. Suntem produsul trecutului nostru. Vorbim cu elevii noștri așa cum au vorbit cu noi părinții și profesorii noștri. Știu, până și cu copiii mei, acasă, am avut nevoie de multă vreme ca să încetez să pun mereu vechea placă. A fost un mare pas pentru mine să trec de la: „Asta nu doare. E numai o mică zgârietură la: O zgârietură poate să doară!"

Ken Watson, profesor de științe, părea nedumerit.

— Îmi scapă mie ceva? s-a mirat el. Nu prea văd care e diferența.

Mă concentram puternic, sperând să găsesc un exemplu care să îl facă să simtă diferența pe pielea lui. La un moment dat, am auzit-o pe Jane spunând:

— Ken, imaginează-ți că ești adolescent și că tocmai ai reușit să intri în echipa școlii – baschet, fotbal american sau orice alt sport.

— Fotbal, a zâmbit Ken.

— Așa, bun, a încuviințat Jane. Acum, imaginează-ți că te-ai dus la primul antrenament, plin de entuziasm, și că antrenorul te-a chemat deoparte și ți-a zis că ai fost scos din echipă.

Ken a mârâit.

— Un pic mai târziu, a continuat Jane, te întâlnești pe hol cu diriginta ta și îi povestești ce ți s-a întâmplat. Să zicem, pentru moment, că eu sunt profesoara asta. Voi reacționa la cele pățite de tine în câteva moduri diferite. Așa, ca amuzament, notează la repezeală pe o hârtie ce simte sau ce gândește puștiul din tine la fiecare dintre reacțiile mele.

Ken a zâmbit, și-a scos pixul și a luat un șervețel de hârtie, pe care să scrie.

Iată, în continuare, diferitele abordări pe care Jane le-a încercat cu el:

Negarea sentimentelor

„Îți faci sânge rău absolut degeaba. Nu se termină lumea asta, fiindcă n-ai reușit să intri în nu-știu-ce echipă. Las-o baltă și nu te mai gândi."

Reacția filozofică

„Viața nu este întotdeauna dreaptă, dar va trebui să înveți să te strecori printre lovituri."

Sfat

„Să nu te lași doborât de asemenea lucruri. Încearcă să intri în altă echipă."

Întrebări

„De ce crezi că te-au scos din echipă? Ceilalți jucători erau mai buni decât tine? Ce-o să te faci acum?"

Apărarea celeilalte persoane

„Încearcă să privești lucrurile și din punctul de vedere al antrenorului. Vrea să formeze o echipă puternică. Îți dai seama ce greu o fi fost pentru el să decidă pe cine să păstreze și pe cine să dea afară."

Milă

„Of, bietul de tine! Ce rău îmi pare. Te-ai căznit tare mult să intri în echipă, dar asta e, n-ai fost suficient de bun. Acum, or să afle toți băieții. Cred că îți vine să mori de rușine."

Psihanaliză de diletant

„Te-ai gândit vreodată că adevăratul motiv pentru care ai fost scos din echipă e că n-ai pus niciodată suflet atunci când jucai pe teren? Cred că, în subconștientul tău, nu voiai să fii în echipă, așa că ai ratat intenționat."

Ken a ridicat mâinile, exasperat.

— Încetează! Ajunge. M-am prins.

L-am rugat pe Ken să-mi arate ce scrisese. Mi-a azvârlit șervețelul. Am citit, apoi, cu voce tare:

„Să nu-mi spui tu mie ce trebuie să simt."

„Să nu-mi spui tu mie ce trebuie să fac."

„N-ai să înțelegi niciodată."

„Mai bine să nu-ți spun eu ce să faci cu întrebările astea!"

„Ești în stare să iei partea oricui, numai pe a mea nu."

„Sunt un ratat."

„E ultima oară când îți mai spun ceva."

— Vai de mine! a exclamat Maria. O grămadă dintre lucrurile pe care Jane i le-a spus adineaori lui Ken seamănă tare mult cu ce îi spun și eu băiatului meu, Marco. Să vedem, cum ai putea proceda altfel?

— Să recunoști supărarea copilului, am răspuns eu, numaidecât.

— Bine, dar cum? a întrebat Maria.

Îmi lipseau cuvintele. M-am uitat la Jane, cerându-i ajutor din priviri. S-a întors spre Ken și s-a uitat fix la el.

— Ken, a început ea. Ce șoc și ce dezamăgire pentru tine să afli că ai fost scos din echipă, tocmai atunci când erai atât de sigur că făceai parte din aceasta!

— E adevărat, a încuviințat Ken. A fost un șoc. Și o mare dezamăgire. Sincer să fiu, e un sentiment de ușurare să găsești, în fine, pe cineva care să înțeleagă un lucru atât de simplu.

După aceea, am avut să ne spunem multe unii altora. Maria ne-a destăinuit că nimeni nu recunoscuse și nu acceptase vreodată sentimentele ei, în copilărie și în adolescență. Ken a întrebat:

— Cum să facem să le oferim elevilor noștri ceea ce noi n-am avut niciodată?

În mod evident, trebuia să exersăm mai mult dacă voiam să ne obișnuim cu acest nou mod de a ne purta cu copiii. M-am oferit să aduc câteva exemple, care să ilustreze felul în care putem arăta că acceptăm sentimentele elevilor, la școală.

Iată, sub formă de benzi desenate, ceea ce am conceput și am adus amicilor mei, la prânz, după câteva zile:

ÎN LOC SĂ NEGI SENTIMENTELE

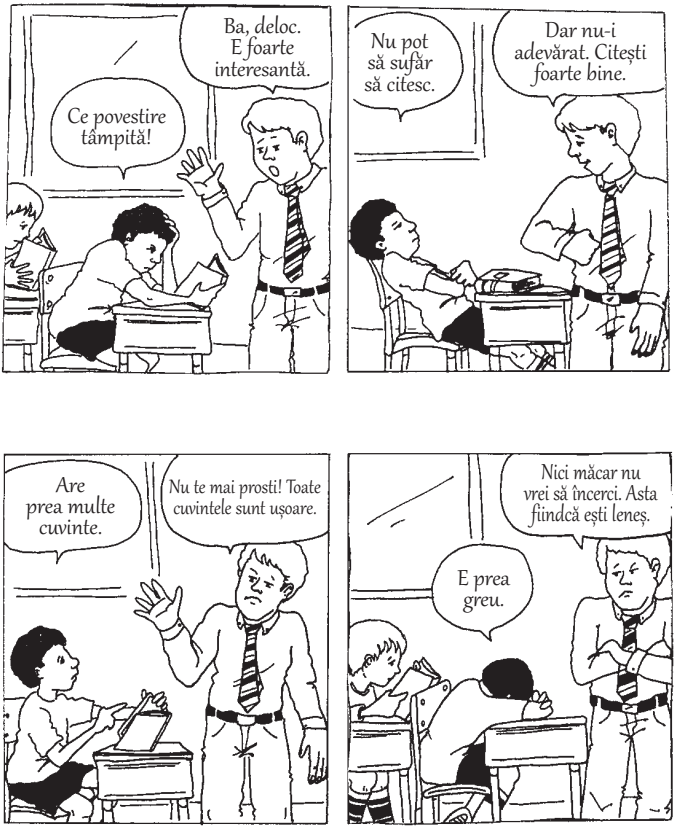

Atunci când sentimentele elevului sunt negate, acesta se poate descuraja repede.

TRADU SENTIMENTELE ÎN CUVINTE

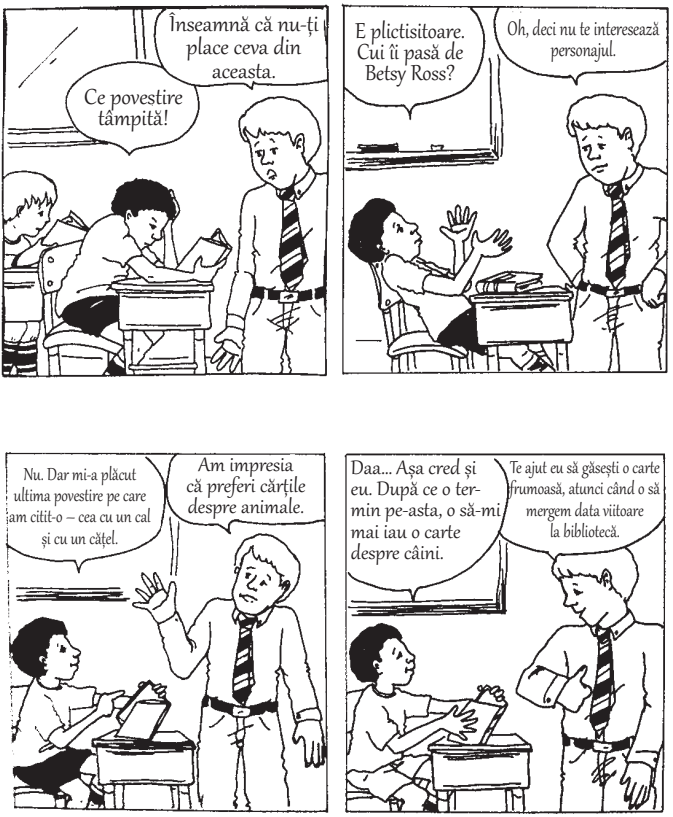

Atunci când sentimentele negative ale elevului sunt identificate și acceptate, acesta se simte încurajat să continue să își dea silința.